

RUDAS

The Rowland Universal Dementia Assessment Scale

Monikulttuurinen kognition arviointiasteikko

Käyttö- ja pisteytysohje

SISÄLTÖ

Johdanto	3
Yleistä	3
Testaaminen vieraalla kielellä	4
Tehtävä 1 – Muisti (kauppalista)	5
Huomioita	5
Tehtävä 2 – Avaruudellinen hahmotuskyky	6
Huomioita	6
Pisteytys	6
Tehtävä 3 – Kätevyys	7
Huomioita	7
Pisteytys	8
Tehtävä 4 – Näönvarainen hahmotus	9
Huomioita	10
Pisteytys	10
Tehtävä 5 – Päättely (tien ylitys)	11
Huomioita	12
Pisteytys	12-13
Tehtävä 1 – Muisti (mieleenpalautus)	14
Huomioita	14
Pisteytys	14
Tehtävä 6 – Kieli (eläinten luetteleminen)	15
Huomioita	15
Pisteytys	16
Testin Pisteytys	16

Johdanto

The Rowland Universal Dementia Assessment Scale (RUDAS): A Monikulttuurinen kognition arviointi testi (Storey J, Rowland J, Basic D, Conforti D & Dickson H [2004] International Psychogeriatrics, 16(1) 13-31) on lyhyt kognition seulonta testi, joka on suunniteltu minimoimaan erilaisista kulttuureista ja kielitaustasta johtuvat eroavaisuudet testituloksissa. RUDAS:ta käytettäessä on tärkeää kannustaa testattavaa kommunikoimaan sillä kielellä, jonka hän kokee hallitsevansa parhaiten. Ennen RUDAS testin käyttöönottoa testaajan tulisi lukea huolellisesti seuraavat käyttöohjeet.

Yleistä

Testijännitys : Varmista että testattava on niin rentoutunut kuin mahdollista. Testijännitys voi vaikuttaa testitulokseen.

Kuulo: Suorita RUDAS hiljaisessa tilassa ja varmista että testattava kuulee kunnolla. Mikäli testattavan kuulo on alentunut, on tärkeää puhua niin hitaasti ja selkeästi kuin mahdollista. Kannusta kuulolaitteen käyttöön (huomioi suuri painettu RUDAS versio, joka on suunnattu testattaville, joilla on vakava kuulonalenema)

Näkö: Varmista että testattava käyttää lukulaseja, ja että huoneessa on riittävästi valoa.

Tutkittavan asettelu: Istu testattavaa vastapäätä. Tämä on tärkeää paitsi keskustellessa, myös tiettyjen RUDAS tehtävien vaikeusasteen säätelyssä. Älä istu pöydän takana. Tämä haittaa tiettyjen testiohjeiden antamista, ja voi tuntua testattavasta pelottavalta.

Tulosten merkitseminen: On tärkeää kirjata testin tekijän koko vastaus joka tehtävään.

Fyysiset rajoitteet: Mikäli testattavalla on fyysisiä rajoitteita (esim heikko näkö tai kuulo, hemipareesi, amputaatio, afasia), jotka voivat vaikuttaa suoriutumiseen RUDAS tehtävissä, on tärkeää tehdä tehtävistö niin täydellisesti kuin mahdollista, mutta tulkita kaikki kaikki testitulokset <22 varovaisuudella (näissä alaryhmissä tarvitaan lisätutkimusta tehtäväsarjan validoinnissa).

Testaaminen vieraalla kielellä

Tulkin käyttö

Jos käytät ammattilaistulkkia RUDAS testissä, on tärkeitä huomioida seuraavat asiat:

1. Tulkin tulisi olla käytettävissä kaikissa niissä tilanteissa, joissa testin tekijä ei puhu sujuvasti testattavan kieltä. I
2. Varmista että tulkin kieli (murteet mukaanlukien) on sama kuin testattavan.
3. On tärkeitä selittää tutkittavalle, kuka on testin tekijä ja kuka on kielenkääntäjä. Tämä voi vähentää sekaannusta testiä tehdessä.
4. Tulkin on parasta istua testin tekijän vierressä siten, että testattava istuu molempia vastapäätä. Tämä selkiyttää tulkin roolia testin tekijän työparina ja helpottaa sekä testattavan että testin tekijän ei-kielellisten vihjeiden tulkintaa
5. On tärkeitä perehdyttää tulkki tehtävänsä ennen aloittamista:
 - Tulkin tulee tietää, mistä vuorovaikutustilanteesta on kyse, ts että kyseessä on muistitesti
 - Muistuta tulkkia siitä, että on tärkeitä kääntää puhe täsmällisesti. Selitä että testiohjeet ja testattavan vastaukset tulisi tulkita niin tarkasti kuin mahdollista.
 - Pyydä tulkkia kiinnittämään huomiota mahdollisiin tilanteisiin, joissa testattavan vastauksiin tai toimintaan vaikuttavat kielestä tai kulttuurista johtuvat tekijät
 - Kerro tulkille, että tehtäväsarjan lopussa saattaa olla välttämätöntä selventää, mitkä poikkeamat testituloksista olivat riippuvaisia tutkittavan kognition laskusta, ja mitkä kielen kääntöön liittyvistä kulttuurisista tekijöistä.

Kielitaitoinen testaaja

Jos testin tekijä on kielitaitoinen, on tärkeitä kiinnittää huomiota samoihin asioihin kuin ammattilaistulkin kanssa

- Ole huolellinen kääntäessäsi RUDAS kysymyksiä. Saattaa olla vaativaa lukea yhtä kieltä ja puhua toista.
- On tärkeitä, että käännet RUDAS kysymykset tarkasti. Kiinnitä huomiota muodollisen ja epämuodollisen kielen eroihin kun käännet RUDAS ohjeita ja kirjaat testattavan vastauksia.

Tehtävä 1

Muisti - Kauppalista

Toivon että kuvittelette, että menemme ruokakauppaan ostoksille. Luettelen kohta ostoslistan. Toivon että painatte kauppalistan mieleenne, tarvitsemme sitä kaupassa. Kun saavumme kauppaan noin 5 minuutin kuluttua, kysyn teiltä mitä meidän oli tarkoitus ostaa. Teidän tulee muistaa ostoslista minun puolestani.

Tee
Ruokaöljy
Kananmunat
Saippua

Toistakaa tämä lista minulle (*pyydä tutkittavaa toistamaan lista 3 kertaa. Jos tutkittava ei toista kaikkia neljää sanaa, toista listaa niin monta kertaa että tutkittava on oppinut sanat ja kykenee toistamaan ne, kuitenkin enintään viisi kertaa*)

Huomioita:

- On tärkeitä toistaa sanat riittävän monta kertaa siten, että tutkittava pystyy painamaan listan mieleensä ja säilyttämään sen mielessään niin hyvin kuin mahdollista (max. 5 toistoa)
- Pyydä testattavaa toistamaan listan sinulle takaisin ainakin kolmesti, kunnes hän toistaa sen oikein tai niin hyvin kuin mahdollista
- Käytä luonnollista äänenpainoa ja huumoria (jos sopivaa) luodaksesi realistisen ja luontevan tuntuksen tilanteen, esim. ME olemme menossa kauppaan. Luotan TEIHIN, joten älä unohda!
- Parantaaksesi oppimista, käytä sormia osoittamaan jokaista ostustuotetta, esim peukalo = tee, etusormi = ruokaöljy

Pisteytys

Tämä on muistitehtävän mieleenpainamis osio. Tästä tehtävästä ei anneta pisteitä, mutta myöhemmin tulevan mieleen palautus -tehtävän maksimipistemäärä on 8.

Tehtävä 2

Avaruudellinen hahmotuskyky

Pyydän teitä nyt näyttämään erilaisia vartalon osia (oikein = 1, väärin = 0)

Tehtävän maksimipistemäärä on 5. Älä jatka tehtävää sen jälkeen kun maksimipistemäärä on saavutettu.

(1) Näyttäkää minulle teidän oikea jalkanne	1
(2) Näyttäkää minulle teidän vasen kätenne	1
(3) Koskettakaa oikealla kädellä vasenta olkapäätäanne	1
(4) Koskettakaa vasemmalla kädellä oikeaa korvaanne	1
(5) Osoittakaa minulle vasenta polveanne	1
(6) Osoittakaa minulle minun oikeaa kynärpäätäni	1
(7) Osoittakaa minulle oikealla kädellänne minun vasenta silmäni	1
(8) Osoittakaa vasemmalla kädellänne minun vasenta jalkaani	1

..../5

Huomioita

- On tärkeää istua testattavaa vastapäätä
- Ohjeistus voi olla lyhyt, sano esim "Aion pyytää teitä osoittamaan erilaisia kohtia kehostanne . . ." Tehtävä tarkentuu testin edetessä.

Pisteytys

- Vaikka tehtävässä on 8 osaa, maksimipistemäärä on 5. Kun 5 oikeaa vastausta on kertynyt, ei ole tarvetta jatkaa
- Ole tarkka pisteytyksessä – muista että istut vastapäätä testattavaa, virhepisteytyksiä sattuu herkästi.
- Puolikkaita pistitä ei anneta. Testattavan täytyy osata jokainen tehtävä 100% oikein saadakseen pisteen (esim jos tehtävänä oli " osoittaa oikealla kädellä vasenta silmäni" ja testattava osoittaa vasemmalla kädellä vasenta silmää – tämä pisteytetään 0.

Tehtävä 3

Kätevyys

Aion näyttää nyt liikkeitä käsilläni. Katsokaa minua ja toistakaa minun liikkeeni. Toistakaa tämä liike (*näytä esimerkki – purista käsi nyrkkiin ja laske toinen kämmen polvelle tai pöydälle ja vaihda toisinpäin vuorotellen*). Nyt tehkää liike kanssani. Haluan että jatkatte liikettä siihen saakka kunnes pyydän teitä lopettamaan. – noin 10 sekuntia tai 5-6 liikesarjaa (*näytä malli kävelyvauhdilla*)

Pisteytys:

Normaali

Osittain hyväksyttävä suoritus

Virheellinen suoritus

= 2 = 1 = 0

2 = vähän tai ei lainkaan virheitä; tutkittava korjaa virheensä; toisto parantaa suoritusta; hyvä suorituksen ylläpito ja synkronia,

1 = huomattavia virheitä: joitakin korjausyrityksiä; huono liikkeiden synkronia

0 = tehtävä ei onnistu, ei yrityksiä

.../2

Huomioita

- On tärkeätä istua testin tekijää vastapäätä
- Kun opetat tehtävää testattavalle, tee seuraavat vaiheet:

Vaihe 1: Haluan että laitatte kätenne polvienne päälle tällä tavalla (*laita molemmat kädet kämmenpuoli alaspäin polvien päälle tai pöydälle*)

Vaihe 2: Katsokaa tarkasti ja tehkää perässäni (*laita oikea käsi nyrkkiin pystyasentoon ja jätä vasen käsi alas*) – tehkää tarkalleen niin kuin minä juuri tein.

Vaihe 3: Katsokaa uudestaan mitä teen nyt (*vaihtele käsiä samanaikaisesti – toinen käsi nyrkissä ja toinen käsi alhaalla ja vaihtele puolia 5-6 kertaa*)

Vaihe 4: Pyydä testattavaa toistamaan sama liike jota teet. Jos testattava sekoittuu eikä opi tehtävää, toista vaiheet 1, 2 ja 3.

Vaihe 5: Kun testattava on oppinut tehtävän (hän ymmärtää tehtävän niin hyvin kuin mahdollista, riippumatta siitä pystyykö testattava tekemään tehtävää 100% oikein), pyydä häntä toistamaan tehtävää osoittamalla nopeudella kunnes pyydät häntä lopettamaan. Nyt demonstroi tehtäväsarja – käsien vaihtonopeus tulisi vastata kohtalaista kävelyvauhtia. Älä anna testattavan kopioida sinua tehtävää tehdessään. Testattavan täytyy suorittaa tehtävä itsenäisesti.

Pisteytys:

Tämän tehtävän maksimipistemäärä on 2. Pisteytysohjeet:

Pisteytys	Nyrkistys / kämmen kokonaisuus	Virheiden määrä	Sujuvuus	Kyky korjata virheet	Suorituksen paraneminen toistolla	Synkronia
Normaali	Hyvä sujuvuus 'kämmen alas' ja 'nyrkistys' liikkeissä, vähän virheliikkeitä	Vähäinen	Hyvä	Hyvä	Selvä	Vain vähäistä epäsynkroniaa
Osittain onnistunut	Selviä virheliikkeitä ja vääriä suorituksia	Huomattava	Joitakin yrityksiä	Joitakin yrityksiä	Toistosta on jotain hyötyä	Voi olla huomattavissa
Epäonnistunut	Vain vähäisiä oikeita suorituksia, lukuisia virheellisiä suorituksia	Suuri	Huono tai ei lainkaan	Huono tai ei lainkaan	Ei nähtävissä	Vähäistä tai ei lainkaan synkroniaa

Normaali

Henkilön, joka suorittaa tehtävän normaalisti, tulisi oppia tehtävä virheettömäksi ja hänen tulisi kyetä toistamaan liikesarjaa. Suorituksen tulisi parantua toistojen myötä tasolle, jolla henkilö ei juurikaan tee virheitä. Testattavan tulisi kyetä huomaamaan ja korjaamaan itse virheensä, eikä käsien epäsynkroniaa juurikaan esiinny.

Osittain onnistunut suoritus

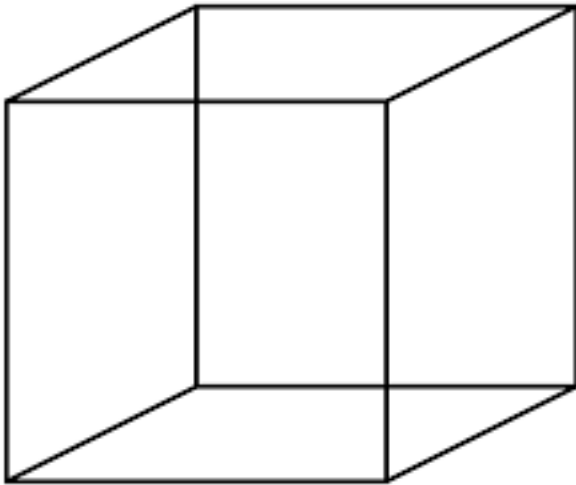
Henkilön suoritus on osittain hyväksyttävä, mutta hän tekee joitakin selvästi havaittavia virheitä. Henkilö voi hetkittäin keskeyttää tehtävän korjatakseen virheen. Vaikka suorituksessa on virheitä, tulisi virheiden vähentyä toistojen myötä ja hänen tulisi ainakin yrittää pitää liikesarja sujuvana. Käsien välillä voi olla epäsynkroniaa.

Epäonnistunut suoritus

Henkilö ei ymmärrä tehtävää. Hän tekee lukuisia virheitä, eikä toistaminen paranna suoritusta. Hän ei kykene korjaamaan virheitään eikä käsien vaihdossa ole synkroniaa.

Tehtävä 4

Näönvarainen hahmotus - kuution piirtäminen

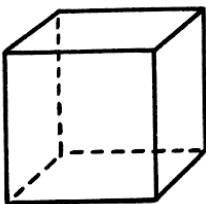
Toivon että jäljennätte tämän kuvion paperille.

Pisteytys:

(Kyllä = 1; Ei = 0)

- (1) Onko henkilö piirtänyt neliöön perustuvan kuvan?1
- (2) Ovatko kuvion sisäiset viivat (katkoviiva) paikallaan?1
- (3) Ovatko ulkoviivat (kiinteät viivat) paikallaan?1

..../3

Huomioita:

Tehtävän maksimipistemäärä on 3 pistettä.

- Näytä testattavalle kuution kuva (tarvittaessa voit piirtää mallin itse)
- Varmista että testattava näkee piirroksen selvästi (varmista että hän käyttää silmälaseja mikäli ne ovat tarpeen)
- Pyydä testattavaa jäljentämään kuvio niin hyvin kuin hän voi

Pisteytys:

Onko testattava piirtänyt neliöön perustuvan kuvion? (Onko kuviossa neliö?)

Kyllä / Ei

Ovatko kuvion sisäiset viivat (katkoviiva) paikallaan?

Kyllä / Ei

Ovatko ulkoviivat (kiinteät viivat) paikallaan?

Kyllä / Ei

Tehtävä 5

Päättely – Tien ylitys

Seisotte vilkkaan tien reunalla. Tiellä ei ole suojatietä eikä liikennevaloja. Kertokaa minulle mitä teidän tulee tehdä jotta pääsette tien yli **turvallisesti**. (Jos testattava vastaa epätäydellisesti, anna vihje: ”Mitä muuta voisit tehdä?”) Kirjaa muistiin testattavan tarkka vastaus ja ympyröi ne kohdat vastauksesta joihin testattava vastasi vihjeestä.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Pisteytys:

Osoittiko henkilö että hän varoisi liikennettä? (Kyllä =2; Kyllä, vihjeellä =1; Ei =0)

Tekikö henkilö jonkin muun turvallisuutta parantavan ehdotuksen?

(Kyllä =2; Kyllä, vihjeellä =1; Ei =0)

....2

....2

..../4

Huomioita:

- Jos testattava ei vastaa kysymykseen tai sanoo ”en tiedä”, toista kysymys uudestaan.
- Mikäli testattava antaa vain yhden vastauksen, anna vihje: ”mitä muuta voisit tehdä?”. Älä kuitenkaan anna muita vihjeitä.
- Kirjaa testattavan vastaus.
- Ympyröi ne osiot vastauksesta, jotka testattava kertoi vihjeestä.
- Jos testattava kertoo että ei ole koskaan ylittänyt katua yksin (esim pyörätuolilla liikkuva tai näkövammaisen henkilö), muotoile kysymys uudestaan: ”Mitä ihmisen tulisi tehdä jos hän haluaa ylittää tien turvallisesti?”

Pisteytys:

Tämän tehtävän maksimipistemäärä on 4. Molemmissa kohdissa pistemäärä on kaksi.

1. liikenteen varominen ja
2. Muu turvallisuutta parantava ehdotus

(Kyllä =2; Kyllä, vihjeellä =1; Ei =0)

Kertoiko testattava varovansa liikennettä?

(Kyllä =2; Kyllä, vihjeellä =1; Ei =0)

Esimerkkejä oikeista vastauksista	Esimerkkejä vääristä vastauksista
Varon liikennettä.	Menen suoraan yli.
Katson oikealle ja vasemmalle.	Nostan käden ylös että muut tietävät mitä aion tehdä.
Varon autoja.	Menen nurkan taakse ja ylitan tien.
Katson että tie on tyhjä.	Vilkutan autoille että ne huomaavat minut.
Menen tien yli kun autoja ei tule.	En ylitä tietä.

Tekikö testattava jotain muuta turvallisuutta parantavaa ehdotusta

(Kyllä =2; Kyllä, vihjeellä =1; Ei =0)

Esimerkkejä oikeista vastauksista	Esimerkkejä vääristä vastauksista.
Ylitän tien puoliväliin ja katson sen jälkeen uudestaan tuleeko toisesta suunnasta autoja.	Juoksen niin lujaa kuin jaksan.
Seuraan koko ajan liikennettä kun ylitan tien.	Ylitän tien vihreällä valolla.
Menen yli niin nopeasti kuin mahdollista juoksematta.	Ylitän tien risteyksen kohdalla.
Olen varovainen.	Lasken pään alas ja menen.
Odotan niin kauan että voin ylittää tien jonkun toisen kanssa.	
Pyydän apua.	

Pisteytys esimerkkejä:**Esimerkki 1**

“En tiedä”. (Toista kysymys).

“Varoisin autoja. En keksi muuta paitsi että olisin varovainen.”

Tämän vastauksen pistemäärä on 3 (maksimi 4), koska testattava kertoi varovansa autoja (2/2) ja viheellä (alleviivaus) kertoi olevansa varovainen (1/2). Pisteet $2/2 + 1/2 = 3/4$

Esimerkki 2

“Menen vain yli. Tarkistan tuleeko autoja.”

Tämän vastauksen pistemäärä olisi 1 (maksimi 4). Vastauksen ensimmäinen osa “menen vain yli” on väärin (0/2), ja toinen osa “tarkistan tuleeko autoja” on oikein, mutta vastaukseen tarvittiin vihje (alleviivaus). Pisteet $0/2 + 1/2 = 1/4$

Esimerkki 3

“Nostan käteni ylös että liikenne tietää minun ylittävän tien. Sitten kävelen tien puoliväliin ja vasta sen jälkeen kokonaan yli.”

Tämän vastauksen pistemäärä on 2 (maksimi 4). Vastauksen ensimmäinen osa on väärin (0/2) ja toinen osa ”Sitten kävelen tien puoliväliin ja vasta sen jälkeen kokonaan yli” on oikein (2/2). Pisteet $0/2 + 2/2 = 2/4$

Tehtävä 1

Muisti - Viivästetty mieleenpalautus

Saavuimme juuri kauppaan. Muistatteko vielä mitä meidän piti ostaa? (*Vihje: jos testattava ei muista yhtään ostettavaa tuotetta listalta, sano: "Ensimmäinen ostos oli tee".*)

(Pisteytys: 2 pistettä jokaisesta ostoksesta jonka tutkittava muistaa ilman vihjettä. Ympyröi "tee", mikäli annettu vihje, ja anna pisteet 0/2

Tee2

Ruokaöljy2

Kananmunat2

Saippua2

..../8

Huomioita:

- Pyydä tutkittavaa toistamaan 4 ostosta kauppalistasta.
- Jos testattava ei 20 - 30 sekunnin kuluessa muista opetulleensa ostoslistaa TAI hän ei muista yhtään listalla ollutta ostosta, anna vihje – kun listan ensimmäinen tuote on "tee", ympyröi sana "tee" merkiksi siitä että pistemäärä tässä kohdassa on 0/2.
- Käytä tee- vihjettä vain jos testattava ei muista yhtään ostoslistan tuotetta.
- Älä käytä muita vihjeitä (esim jos henkilö sanoo "ruokaöljy", mutta ei muista muita tuotteita listasta, älä käytä "tee"- tai muitakaan vihjeitä.

Pisteytys:

Mieleenpalautus tehtävän maksimi pistemäärä on 8.

- Pistemäärä jokaisesta sanasta on 0 tai 2. Yhden pisteen vastausta ei ole.
- Jos "tee"-vihjettä käytetään, suurin pistemäärä jonka testattava voi tehtävässä saada, on 6/8
- Vastauksista "ruokaöljy" ja "öljy" saa molemmista kaksi pistettä.

Tehtävä 6

Kieli – Eläinten luetteleminen

Annan teille nyt aikaa yhden minuutin. Toivon, että luettelette yhden minuutin ajan niin monta eläinlajia kuin pystytte. Tarkoituksena on laskea, kuinka monta eläintä pystytte nimäemään yhdessä minuutissa. (Toista ohjeet, jos tarpeen). Maksimipistemäärä tässä tehtävässä on 8. Jos tutkittava nimeää yli 8 eläintä alle minuutissa, ei tehtävää ole tarvetta jatkaa.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

..../8

Huomioita:

Tämän tehtävän maksimipistemäärä on 8.

- Ota aikaa VAIN minuutin ajan – varmista että testattava tietää, milloin aloittaa. Voit esim sanoa: ”kun sanon ”aloita”, voitte aloittaa eläinten luettelemisen. Voitte luetella eläimiä niin nopeasti kuin pystytte, teidän ei tarvitse huolehtia ehdinkö kirjoittaa ne muistiin”.
- Jos testattava ei puhu suoma, varmista että myös tulkki ymmärtää ohjeet. Testattavan vastataukset on tärkeitä tulkita välittömästi.

Pisteytys:

Jos testattava sanoo esim. "suuri hevonen" ja "pieni hevonen", kirjoita nämä muistiin kahtena eri eläimenä. Mikäli testattava ei puhu suomea, varmista tehtävän päätyttyä tulkilta, onko kyseessä tutkittavan kielellä kaksi eri käsitettä (esim hevonen ja varsa). Tässä tapauksessa molemmista vastauksista annetaan piste. On tärkeitä erottaa toisistaan toisto (saman sanan toistaminen useita kertoja) ja tutkittavan äidinkieleen liittyvät erityispiirteet (eri kielet kuvaavat eläimiä eri tavoin).

TESTIN PISTEYTYYS

Laske yhteen jokaisen osatehtävän pisteet saadaksesi kokonaispistemäärän.

Maksimipistemäärä on 30.

Kokonaispistemäärän ollessa **22 tai vähemmän** tulos tulkitaan poikkeavaksi ja tutkittava tulee ohjata asiaan perehtyneen lääkärin tutkimuksiin.